

Den ozbrojených sil České republiky ve znamení vzpomínky na devadesáté výročí bitvy u Zborova

Druhý červenec roku 1917 se probouzel do krásného slunečního dne. Paprsky ranního sluníčka probouzely k smrti unavené vojáky československé střelecké brigády, kteří od úsvitu 21. června, kdy převzali od ruských vojáků finských divizí přidělený úsek, těžce pracovali na opravách zanedbaných, poničených zákopů a intenzivně prováděli průzkum terénu obsazeného nepřítelem. Deset dnů strávených v zákopech před útokem bylo naplněno horečnou prací.

To ráno 2. července 1917, před devadesáti lety, přinášelo unaveným vojákům úlevu. Nejsou žádní nováčci. Na frontě žijí od října 1914. Byly jim svěřovány nebezpečné úkoly rozvědčků. Dnes nebudou plnit úkoly podle potřeb ruských divizí. Jdou do boje jako československá střelecká brigáda, která naplňuje Masarykův politický program, bojovat za samostatný, suverénní, demokratický československý stát.

Je léto roku 1917. Evropou už třetí rok otřásá strašná světová válka. Válka, o které německý císař Vilém na jejím počátku 28. července 1914 prohlásil, že skončí dříve, než spadne listí ze stromů a vídeňské pochodové prapory provolávaly, že Srby utlučou čepicemi, neskončila. A nejen to. Žádný politik ani voják nedokázal alespoň přibližně odhadnout, kdy a jak skončí.

Touto válkou, která byla národům Evropy vnucena Německem a Rakousko-Uherskem, sledovaly státy Dohody (Francie, Británie, Rusko a Itálie a od dubna 1917 také USA) zastavení německé rozpínavosti a světovládné touhy a slovanské národy rakousko-uherské říše využily válečného neštěstí k národně osvobozeneckému boji.

Po tři sta letech poroby se český národ vzchopil k tomu, aby se zbrani v ruce bojoval za svoji svobodu a samostatnost. Tento boj se rodil z vlasteneckého entusiasmů Čechů a Slováků žijících v okamžiku výbuchu světové války mimo území Rakouska-Uherska, protože doma byla sebemenší snaha po odboji tvrdě perzekuována.

Podhoubí národního odboje se zrodilo v krajanských spolcích, které se ujaly organizování a vedení odboje a plnily tuto funkci až do vzniku oficiálního politického orgánu Československé národní rady ustanovené v únoru 1916 v Londýně a mající své sídlo v Paříži.

Na samém počátku války, v srpnu 1914 se nezávisle na sobě a bez jakékoliv domluvy zrodily v Rusku a ve Francii malé vojenské jednotky. V Rusku reprezentoval odboj Svaz československých spolků na Rusi, ve Francii spolky Sokola a sociálně demokratický Československý spolek ROVNOST v Paříži.

V Rusku zásluhou mladého vzdělaného a vlastenecky založeného Čecha Jiřího Klecandy vznikla Česká družina – prapor o síle 1100 mužů. Ve Francii má zásluhu na vznik roty o 250 mužích profesor historie, znalec slovanské a české historie, přítel TGM Ernst Denis. Rota vešla do naší i francouzské historie jako rota NAZDAR.

Vznikem oficiálního politického orgánu Československé národní rady, do jejíhož čela byl zvolen profesor Tomáš Garrigue MASARYK, byl našemu odboji dán jednotný politický cíl a také mandát hovořit jménem celého národa.

Tradice oslavy Dne ozbrojených sil České republiky 30. června, kterou vytvořil exprezident republiky Václav Havel, vychází z historické události československého národního odboje, kdy zatím neexistující československý stát měl už stotisícovou armádu v Rusku, Francii a Itálii a kdy ve Francii 21. československý střelecký pluk přejímal ve městě Darney z rukou francouzského prezidenta Raymonda POINCARE bojovou zástavu.

Při této příležitosti zaslal francouzský ministr zahraničí Pichon jménem francouzské vlády generálnímu tajemníkovi Československé národní rady Dr. Edvardu Benešovi dopis, ve kterém jménem francouzské vlády slavnostně prohlásil: „Ve chvíli, kdy 21. střelecký pluk, první to jednotka samostatné armády československé ve Francii přejímá svůj prapor a chystá se opustit své tábory a obsadit frontový úsek uprostřed svých francouzských bratří ve zbrani, vláda republiky Francouzské považuje za spravedlivé a nutné prohlásit práva vašeho národa na samostatnost a uznání veřejně a oficiálně Československou národní radu jako nejvyšší orgán spravující veškeré zájmy národa a jako první základ příští vlády československé“.

To bylo první oficiální, veřejné uznání ČSNR jako základu budoucí československé vlády a první uznání našich požadavků na samostatnost. Stalo se 30. června 1918. Tomuto slavnému okamžiku předcházela jiná významná událost, která se odehrála na opačném konci Evropy rok předtím, v červenci roku 1917 v Rusku.

Únorová demokratická revoluce v roce 1917 svrhla despotický carismus, ale současně dopomohla ke spoluprádě bolševikům. Situace ve válkou sužované zemi byla velmi komplikovaná a bolševickou propagandou morálně rozvrácená. Požadavek bolševiků okamžitě ukončit válku a uzavřít mír s Německem a Rakouskem bez anexí a kontribucí byl pro Prozatímní vládu Ruska, státy Dohody a slovanské národy habsburské monarchie zcela nepřijatelný. Mír bez anexí a kontribucí by znamenal návrat do předválečných hranic a poměrů.

Mezi demokratickou prozatímní vládou a bolševiky docházelo k vážným rozporům, které vyvrcholily osudovým střetem v říjnu 1917. V květnu 1917 se Prozatímní vláda snaží řešit situaci zvratem ve válečné situaci. Ministr vojenství Kerenský připravuje na léto velkou ofenzívu na jihozápadní frontě s cílem způsobit nepříteli vážnou porážku a zvrátit průběh války.

Ofenzívě předcházela důkladná politická i vojenská příprava, kterou prováděl hlavně ministr vojenství Kerenský. Poslední akcí politické přípravy plánované ofenzívy bylo svolání sjezdu vojenských delegátů na 30. květen 1917 do Kamence Podolského, na kterém se rozhodne o uskutečnění ofenzívy pod velením slavného generála Brusilova.

Sjezdu vojenských delegátů se účastnila i delegace československé střelecké brigády, která se v důsledku vynikajících výsledků změnila 15. ledna 1916 z České družiny ve střelecký pluk a už v květnu 1916 ve střeleckou brigádu. Od 7. července 1915 velí československým chlapcům ruský důstojník pplk. Věnceslav Platonovič Trojanov, který převzal velení od původního velitele České družiny pplk. Sozentoviče.

Když byl na sjezdu vznesen požadavek postavit z dobrovolníků úderné oddíly, které jako prvé zaútočí na silně opevněné nepřátelské linie a čeká je úporná německá a rakouská obrana, přihlásili se českoslovenští delegáti jako vůbec první. Žádají, aby československá střelecká brigáda byla do úderných oddílů zařazena celá.

To byl úžasný, velmi důležitý okamžik. Dával příklad všem. Když naši delegáti v čele s Bohušem Ausobským předali přihlášku do rukou generála Brusilova, nastal v auditoriu doslova frenetický potlesk a provolávání slávy československým vojákům. Brigáda byla přijata.

Podle původní dispozice náčelníka štábu velitele jihozápadní fronty rozkazem č. 1970 ze 3. června 1917 je brigáda zařazena do úderných oddílů VII. Armády a přidělena 7. Sibiřskému armádnímu sboru.

Krátce před ofenzívou došlo ke změnám ve velení. Generál Brusilov byl jmenován vrchním velitelem celé ruské východní fronty. Velitelem jihozápadní fronty byl jmenován generál GUTOR. Generál Gutor znal velmi dobře československou střeleckou brigádu. Znal dobře výkon rozvědčických rot, jejich vysokou morálku, kázeň i odvahu a neocenitelnou schopnost improvizace.

Ale také věděl, že tato jednotka dosud nepracovala kompletně, že nemá procvičenou součinnost, že ani roty, ani prapory natož pluky nepracovaly dosud jako polní taktický útvar. Věděl, že není prověřeno taktické umění velitelů pluků, že brigáda je naprosto nedostatečně vyzbrojena. Proto rozhodl zasadit československou brigádu na úsek XI. Armády a zařadit ji ke 49. armádnímu sboru, kterému velel gen. Selivačev, protože tento úsek byl na méně důležitém směru.

Za místo soustředění brigády bylo určeno městečko Jezerná. V obsáhlé legionářské kronice československého revolučního hnutí na Rusi nazvané „ZA SVOBODU“ se píše, jak radostně, odhodlaně, se zpěvem pochodovaly roty brigády na místo soustředění. Přitom několik rot pochodovalo až z Karpat.

K převzetí frontového pásma došlo na úsvitě 22. června 1917 a bylo velmi obtížné. Ruští vojáci 4. a 6. finské divize předávali našim vojákům nedbale udržované zákopy, které byly v zoufalém stavu. Zbraně a munici před Čechoslováky schovávali. Kulometry poškozovali nebo nepředávali vůbec. Zatímco s německými a rakouskými vojáky se bratříčkovali a vzájemně navštěvovali, k vojákům československé brigády se chovali vyloženě nepřátelsky. To byl důsledek

bolševické propagandy. Ruští vojáci chtějí jít domů! Čím více se blížila hodina boje, tím více působila bolševická propaganda.

Proti úsekům brigády je silně opevněná výšina kóta 394 zvaná Mogila. Je obsazena Němci, Rakušany a Turky, kterým velí generál Bothmer. Naši vojáci jsou nuceni okamžitě, téměř bez odpočinku provádět ženijní práce. Nastala opravdová dřina.

Nepřítel poznal, že došlo ke střídání novými silami a dělostřeleckou palbou začal ženijní práce našich chlapců rušit. První obětí se už druhý den 23. června stal velitel 6. roty ppor. Igor Vilímek. Plán a pojetí útoku se zrodil v hlavách českých důstojníků, zejména dvou velitelů praporů poručíků Stanislava Čečka a Otakara Husáka. Na poradě konané 30. června byl plán útoku schválen velitelem brigády plk. Trojanovem, veliteli praporů Gajdou, Vobrátílkem, veliteli rot Syrovým, Švecem, Millerem, Kutlvašrem, Vašátkem i ostatními veliteli.

Čeček a Husák vymysleli novou taktickou zásadu, která se vyhnula strnulosti útočících rojnic pěchoty nemilosrdně kosených kulometnou palbou. Vojáci provedou útok v malých skupinkách, které budou samostatně pronikat do nepřátelských postavení. V té době to byla naprosto nová taktická zásada. Po této stránce je bitva u Zborova dílem neodvisle československým.

Kerenského ofenzíva začala 1. července 1917 v ranních hodinách. Československá brigáda byla nasazena do boje 2. července 1917 v devět hodin dopoledne.

Razantnost a rychlost vojáků československých pluků překvapila jak nepřítele, tak ruské velení. Pozdější zpráva velitelství 32. rakousko-uherské pěší divize uváděla v hlášení, že Rusové – tedy naši vojáci v ruských uniformách postupovali systémem Katzenartig, tedy kočičími přískoky.

Československým praporům se podařilo zlomit odpor nepřítele i na mimořádně silně opevněném návrší Mogile, kterou bránili Bothmerovy prapory. Po šestihodinovém boji pronikla brigáda do hloubky 5 až 6 kilometrů rakousko-uherské obrany. Vojáci brigády zajali 62 důstojníků, 3150 vojáků, zmocnili se 15 děl a mnoha kulometů., z nichž většinu okamžitě použili proti nepříteli.

O úspěchu československé brigády psal už 3. července světový tisk, ale také tisk habsburské monarchie. Rakušané psali pejorativně o zradě rakouského trůnu. Římská tribuna přinesla obsáhlou stať pod titulem „Prapor Československa v táboře Dohody“.

Ohlas i význam této bitvy byl ohromný. Vítězstvím v této bitvě vstupují naši legionáři do světového povědomí a zvyšují prestiž československého národního odboje. Touto bitvou se československé vojsko odpoutává od ruské armády. Až doposud byla brigáda součástí ruské armády.

Vytváří se předpoklad ke zformování šedesátitisícového armádního sboru, který nepřehlédnutelně přispíval k válečnému vítězství Dohody. Bitva u Zborova, aniž to tehdy kdo tušil, vytvořila podmínky pro to, aby za rok, v červnu 1918 mohl prezident Raymond Poincaré předat 21. střeleckému pluku prapor a ministr zahraničí Pichon zaslat dopis generálnímu tajemníkovi ČSNR Dr. Edvardu Benešovi s uznáním našeho práva na státní samostatnost.

V bitvě u Zborova bojují naši vojáci poprvé samostatně jako československá jednotka. Za první republiky byl 2. červenec považován za den **VZNIKU** československé armády a také tak byl oslavován.

Z Hranic se Zborovské bitvy účastnilo 23 mužů, z nichž dva příslušníci 1. střeleckého pluku bratr Theodor SEITL a bratr Josef KRÁL padli. Ztráty brigády byly značné. Tisíc mužů raněných, 190 mužů v boji padlo. Jsou pochováni u vesničky Cecové.

Od bitvy, která nám s řadou jiných historických událostí dopomohla ke státní samostatnosti, nás dělí 90 let. Národem se za ten čas přehnalý okamžiky slávy a hrdosti, ale také těžké bouře a zkoušky. I když si to neradi přiznáváme, my o sobě velmi rádi pochybujeme, ve zkouškách životem před nás kladených jsme obstáli. Důkazem toho je, že tady jsme, že mezi národy Evropy zaujímáme čestné místo, světem uznávané. Naše vděčnost patří všem, kdo bojovali za naši svobodu a demokracii.

Karel Loučka, člen rady VSR Hranice